

Archeologė, pedagogė, muziejininkė, knygų autorė, vertėja hab. m. dr. Rimutė RIMANTIENĖ

RIMUTĖ JABLONSKYTĖ-RIMANTIENĖ – mokslininkė, habil. m. dr. (hum. m.; ist. m. dr. 1962 m.), išskili lietuvių archeologė, pedagogė, muziejininkė, knygų autorė, vertėja, daugelio vadinama žymiausia Lietuvos archeologe, kurios tyrimų dėka atskleisti akmens amžiaus periodo Lietuvoje ypatumai. Ji savo kolegų vadinama ir Lietuvos akmens amžiaus tyrėjų motina, kuri nuosekliai dirbdama, kasinėdama archeologijos paminklus bei studijuodama daugiausiai savo tėvo Konstantino Jablonskio surinktą medžiagą atskleidė mokslui seniausią Lietuvos istorijos tarpsnį – nuo pirmųjų gyventojų pasirodymo iki vietinių kultūrų susiformavimo.

R. Rimantienės pagrindinės mokslinių tyrinėjimų sritys buvo: Lietuvos neolito kultūrų gyventojų buitis, ūkis, pasaulėžiūra, taip pat ir baltų kultūros susidarymas. Ji teigė, kad baltai, kaip ir kiti indoeuropiečiai, formavosi trečiame–antrame tūkstantmetyje prieš Kristų vietinių Narvos kultūros ir Nemuno kultūros pagrindu, juos veikė ir rutulinių amforų kultūra ir kad visos šios kultūros sudarė pagrindą susikurti vietinei Pamarių kultūrai.

R. Rimantienė gimė 1920 m. spalio 25 d. Kaune – istoriko Konstantino Jablonskio (1892–1960) ir matematikės Sofijos Landsbergytės-Jablonskienės (1886–1974) šeimoje. Mirė Vilniuje, eidama 103-uosius metus – 2023 m. liepos 4 dieną. Amžinam poilsui atgulė Vilniaus Antakalnio kapinėse, šalia savo vyro – žymaus bibliografo Juozo Rimanto.

1930 m. baigusi Kauno „Aušros“ mergaičių gimnaziją (čia ji mokėsi 1930–1938 m.), įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultetą. Ten ji studijavo iki 1941 m., o tada mokslą tęsė Vilniaus universitete, kuriame 1942 m. apgynė diplominį darbą tema „Stambieji titnaginiai dirbi-

Habil. m. dr. Rimutė Rimantienė (Jablonskytė). Fotografas Ilja Fišeris. Nuotrauka iš VDA leidyklos archyvo

niai ir kampininės kultūros klausimas Lietuvoje“.

Studijuodama 1942 m. ji dirbo moksline bendradarbe Kauno valstybinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus (dabar Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus) Archeologijos skyriuje, kurį laiką ėjo ir šio muziejaus vyriausiosios fondų saugotojos, Archeologijos skyriaus vedėjos pareigas. 1945–1947 m., nepertraukdama darbo muziejuje, dėstė Vytauto Didžiojo universitete (1946–1950 m. – Kauno valstybinis universitetas), o vėliau, 1960–1999 m., buvo Lietuvos istorijos instituto (iki 1990 m. – LSSR mokslų akademijos Istorijos institutas) Archeologijos skyriaus vyriausioji mokslo darbuotoja. 1972–1977 m. papildomai dėstė Vilniaus universitete.

1962 m. apgynė mokslų daktaro disertaciją tema „Pirmykštis Lietuvos teritorijos apgyvendinimas“. Joje ji išskyrė svarbiausias archeologines kultūras, aptarė visą tuo metu žinomą medžiagą šia tema.

1949 m. liepos 30 d. sukūrė šeimą – išteikėjo už žymaus bibliografo ir bibliotekininko Juozo Rimanto (iki 1940 m. – Slapšinsko, 1908–1973). Kartu su juo išaugino du sūnus: Augį (g. 1951 m.), Rytį (g. 1953 m.) ir dukrą Dovilę (g. 1955 m.).

Akmens amžiaus paminklais ir radiniais ją susidomėti paskatino tėvo pavyzdys, jo vykdoma archeologinė veikla. Į archeologinius tyrinėjimus mokslininkė įsitraukė XX a. 5 dešimtmetyje. Daugiausiai

tyrinėjo akmens ir bronzos amžių Lietuvos paminklus: Eigulių piliakalnį, kapinyną ir gyvenvietes (Kauno m.), Dubičių piliakalnį ir senovės gyvenvietes, Netiesų stovyklavietę ir gyvenvietę, Maksimonių stovyklavietes ir gyvenvietę, Šakių Lankos, Lynupio, Margių akmens amžiaus gyvenvietes (visos šešios Varėnos r.), Ežeryno akmens amžiaus gyvenvietę (Alytaus r.), Šarnelės stovyklavietę ir gyvenvietę (Plungės r.), Nidos akmens amžiaus gyvenvietę, Šventosios, Būtingės gyvenvietes (Palangos m.) bei kitas gyvenvietes. Tarp žymiausių šios mokslininkės atradimų – Nidos ir Šventosios senovės gyvenvietės.

Parašė ir išleido šias monografijas: „Lietuvos paleolitas ir mezolitas“ (lenk. „*Paleolit i mezolit Litvy*“, 1971), „Šventoji I: Narvos kultūros gyvenvietės“ (1979), „Šventoji II: Pamarių kultūros gyvenvietės“ (1980), „Akmens amžius Lietuvoje“ (1984, 21996, vokiečių kalba – 1994), „Nida: senųjų baltų gyvenvietė“ (1989, anglų kalba – 2016), „Kuršių nerija archeologo žvilgsniu“ (1999, vokiškai – 1999), „Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos: Šventosios ir Būtingės tyrinėjimai“ (2005, vokiečių kalba – 2005), taip pat ir knygą „Pirmieji Lietuvos gyventojai (XI–IV tūkstantmetis pr. m. e.)“ (1972), atsiminimų knygą „Aš iš dvidešimtojo amžiaus“ (2010). „Šventoji: Narvos kultūros gyvenvietės“ (1979), „Šventoji: Pamarių kultūros gyvenvietės“ (1980), „Nida: Senųjų baltų gyvenvietė“ (1989), „Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos“ (2005). Paskutinąją savo knygą išleido būdama 96-erių metų amžiaus. Ji yra viena ir „Lietuvos TSR archeologijos atlaso“ (1974) autorių.

Konceptualaus pobūdžio monografija „Lietuvos paleolitas ir mezolitas“ – svarbiausiais šios mokslininkės veikalas, kuriame ji pateikė Lietuvos paleolito ir mezolito sampratos pagrindus.

Iš viso Lietuvoje ir užsienyje yra paskelbta daugiau kaip 50 jos mokslinių ir daugiau kaip 20 mokslo populiarinamųjų straipsnių (tarp svarbiausių, išspausdintų anglų kalba, yra šie: „The Neolithik of Eastern Baltic“ // „Journal of World Prehistory“, vol. 6, No.1, 1992, p. 97–143; „Neolithic Hunter – Gatherers at Šventoji in Lithuania“ // „Antiquity“, vol. 66, No. 251, June 1992, p. 367–376; „Holocene Changes in the Palaeoecological Conditions of the Lithuanian Coast around the Šventoji Settlement“ // *Pact.* 50 – II. 10, p. 185–196 (kartu su Meilute Kabailiene) ir kt.).

Lietuvoje yra išspausdinta sdaugiau kaip 100

Rimutės Rimantienės knygų „Šventoji“ (Vilnius: Mokslas, 1979, 1980) viršeliai

šios mokslininkės parengtų enciklopedinių straipsnių. Su R. Kulikauskiene ji sudarė monografiją „Lietuvių liaudies menas: senovės lietuvių papuošalai“ (dvi knygos, 1958–1966, t. p. rusų kalba).

Ji yra parengusi spaudai ir mokymo priemonę „Lietuva iki Kristaus“ (1995), skirtą Lietuvos vidurinėms mokykloms.

R. Rimantienė daug metų aktyviai dalyvaudavo tarptautinėse mokslinėse konferencijose, yra skaičiusi pranešimus Danijoje, Lenkijoje, Čekijoje, Latvijoje, paskaitas – Stokholmo, Upsalos ir Freiburgo universitetuose.

Mokslininkė žinoma ir kaip vertėja – į lietuvių kalbą išvertė: S. O. L. Lagerlöf „Sakmė apie Gestą Berlingą“ (1958); S. Undset „Kristina, Lauranso dukterė“ (3 tomai, 1960); H. Ibseno „Laukinė antis“, „Šmėklos“ (1963), „Peras Giuntas“ (kartu su Tatjana Rostovaite, 1972); J. L. I. Lie apsakymų rinkinį „Kalnų vienkiemis“ (1964) ir kelių kitų rašytojų kūrinius iš švedų, norvegų, rusų kalbų.

Už nuopelnus Lietuvai, savo indėlį į mokslą yra R. Rimantienė yra apdovanota Lietuvos mokslo premija (1993), Baltijos Asamblėjos premija (1997), Gedimino ordino Komandoro kryžiumi (2008).

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Rimutė Rimantienė“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://inx.lv/J6CPB>.
2. „Rimutė Rimantienė“, *Lietuvos archeologijos draugija*: <https://inx.lv/J6CPm>.
3. „Mirė garsi archeologė Rimutė Rimantienė“, *LRT*: <https://inx.lv/J6CPs>.
4. „Rimutė Rimantienė“, *Vikipedija. Laisvoji enciklopedija*: <https://inx.lv/J6CPK>.